
TEISINĖ APŽVALGA

LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKA 2022 M.

#7

2022 M. RUGSĖJIS

Lietuvos Raudonasis Kryžius yra nevyriausybinė organizacija, virš 25 metų teikianti socialinę, humanitarinę ir teisinę pagalbą pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams, asmenims be pilietybės ir kitiems migrantams nepriklausomai nuo jų teisinio statuso.

Teisinės apžvalgos rengiamos Lietuvos Raudonojo Kryžiaus iniciatyvos, kuria siekiama stebėti Lietuvos teismų vystomą praktiką migracijos ir prieglobsčio bylose bei dalintis informacija apie kai kuriuos reikšmingus sprendimus, rėmuose. Apžvalgose perteikiamos aktualios ištraukos iš šių metų teismų jurisprudencijos bei pateikiami juridinės galios neturintys papildomi komentarai.

Apžvalgose pateikti komentarai yra skirti apžvelgiamų teismo išaiškinimų platesnio konteksto ir potencialaus poveikio praktikos vystymuisi paaiškinimui. Komentuodami teismo sprendimus, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus teisininkai remiasi savo dalykine kompetencija bei ilgamete patirtimi migracijos ir prieglobsčio teisės srityje, taip pat tarptautinių teismų praktika, teisine ir moksline literatūra. Esame dėkingi partneriams ir kolegoms už papildomas įžvalgas.

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus teisinės apžvalgos yra skirtos tik informacijai, jos nesukuria ir nesuteikia teisių, jomis nenustatoma ir neprisiimama teisinių įsipareigojimų sprendžiant individualius atvejus. Cituojant ar platinant šią teisinę apžvalgą būtina nuoroda į informacijos šaltinį:

Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2022 m. rugsėjis). *Teisinė apžvalga #7*

SPRENDIMAI ŠIOJE APŽVALGOJE:

I. 2022 m. liepos 27 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) sprendimas administracinėje byloje eA-3313-815/2022

RAKTAŽODŽIAI: perspektyvinis rizikos vertinimas, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika.

II. 2022 m. liepos 28 d. LVAT sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1091-822/2022

RAKTAŽODŽIAI: prieiga prie procedūros, sulaikymas, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas.

I. 2022 M. LIEPOS 27 D. LVAT SPRENDIMAS ADMINISTRACINĖJE BYLOJE EA-3313-815/2022

BYLOS ESMĖ: Pareiškėjas kreipėsi į teismą su skundu dėl Migracijos departamento sprendimo, kuriuo jam buvo atsisakyta suteikti prieglobstį. Teismo nagrinėjimo metu Migracijos departamentas laikėsi pozicijos, kad pareiškėjo pasakojimas apie praeityje patirtą persekiojimą yra nedetalus, neinformatyvus, nenuoseklus, pareiškėjo pateiktoje istorijoje trūksta konkrečių detalių, tikslumo, atsakinėdamas į patikslinančius klausimus pareiškėjas teikė miglotus paaiškinimus, nebūtinai tarpusavyje suderinamus, neretai nukrypdamas į bendro pobūdžio informaciją, nepateikė įrodymų, pagrindžiančių jo teiginius apie tariamai iškeltą bylą ar paskelbtą paiešką. Atsisakymą suteikti pareiškėjui prieglobstį Migracijos departamentas grindė tuo, kad jis nebuvo sulaikytas, jam nebuvo pareikšti kaltinimai, nebuvo paskelbta jo paieška.

Šioje byloje LVAT pasisakė dėl šių prieglobsčio teisėje svarbių aspektų:

- dėl perspektyvinio rizikos vertinimo.

2022 m. liepos 27 d. sprendimo 27 punkte, iš esmės vadovaudamasis 2022 m. kovo 22 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimu byloje T. K. ir kiti prieš Lietuvą (Nr. 55978/20) [1], LVAT konstatavo:

„27. Šioje byloje nustatyta ir ginčo nėra, kad pareiškėjas yra TIAP partijos pirmininko Muhiddin Kabiri giminaitis – sūnėnas. Paminėtina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas 2022 m. kovo 22 d. byloje T. K. ir kiti prieš Lietuvą konstatavo, jog „Nagrinėdamas padėtį Tadžikistane, Teismas pažymi, kad, remiantis naujausiais įvairių patikimų šaltinių pranešimais, politinių oponentų ir jų šeimų bauginimas ir persekiojimas tebėra plačiai paplitęs ir nėra pagrindo manyti, kad padėtis šalyje gerėja.

2019 m. liepos mėn. svarstydamas Tadžikistano trečiąją periodinę ataskaitą, JT Žmogaus Teisių komitetas išreiškė susirūpinimą dėl politiškai motyvuoto opozicijos narių persekiojimo, įskaitant TIAP vadovų persekiojimą ir ilgą laisvės atėmimo bausmės, jiems skiriamas po nesąžiningų ir uždarytų teismo procesų, taip pat partijos narių įkalinimą po to, kai 2015 m. partija buvo pripažinta „terroristine“ (žr. šio sprendimo 47 punktą). 2021 m. metinėje ataskaitoje „Human Rights Watch“ nurodė, kad Tadžikistano valdžios institucijos ir toliau politiniais motyvais skiria ilgą laisvės atėmimo bausmės vyriausybės kritikams, įskaitant opozicijos aktyvistus ir žurnalistus; jos intensyviau persekioja užsienyje gyvenančių taikių disidentų giminaičius ir toliau prievarta susigrąžina politinius oponentus iš užsienio, pateikdamos politiškai motyvuotus ekstradicijos prašymus (žr. šio sprendimo 49 punktą). 2021 m. „Amnesty International“, teikdama duomenis JT visuotiniam periodiniam vertinimui, pranešė apie įtarimus dėl tremtyje gyvenančių TIAP narių priverstinio susigrąžinimo ir priverstinio dingimo bei jų šeimoms narių persekiojimo Tadžikistane (žr. šio sprendimo 51 punktą). „Freedom House“ 2021 m. ataskaitoje teigiama, kad disidentai ir režimo kritikai tebėra pagrindiniai Tadžikistano saugumo tarnybų taikiniai tiek šalyje, tiek už jos ribų (žr. šio sprendimo 52 punktą). Taip pat gauta pranešimų apie sulaikytų asmenų kankinimus ir netinkamą elgesį su jais bei politinių oponentų mušimą (žr. šio sprendimo 47, 49, 51 ir 53 punktus). Daugelyje pirmiau minėtų ataskaitų buvo pateikta pavyzdžių apie politiškai motyvuotą konkrečių asmenų – daugiausia TIAP ir kitų opozicinių grupių vadovų ir įžymių narių – baudžiamąjį persekiojimą arba netinkamą elgesį su jais (žr., pvz., šio sprendimo 50 ir 53 punktus)“ (žr. minėto sprendimo 83 punktą). Taigi, **pareiškėjas**

pagal savo statusą (profilį) galimai gali būti persekiojamas Tadžikistano valstybės institucijų, nepaisant to, kad praeityje jis nebuvo persekiotas; juolab, kad pati TIAP raštu patvirtino, kad jis yra šios partijos aktyvistas. Vadinasi, tiek Departamentas, tiek pirmosios instancijos teismas tinkamai nevertino nustatytų bylos aplinkybių, be to, neįvertino perspektyvinės pareiškėjo persekiojimo rizikos galimybės."

Šiame sprendime teismas iš esmės priminė, jog prieglobsčio prašymo nagrinėjimas pagal savo esmę yra perspektyvinis rizikos vertinimas, o ne retrospektyvinė patirto persekiojimo analizė. Prieglobsčio procedūros objektas yra asmens baimės patirti persekiojimą pagrįstumas. Remiantis tiek nacionaliniu, tiek Europos Sąjungos teisiniu reglamentavimu, tai, kad prieglobsčio prašytojas jau buvo persekiojamas praeityje, yra rimtas požymis, kad jo baimė yra visiškai pagrįsta, tačiau tai nėra būtinoji sąlyga prieglobsčiui gauti. Nagrinėjamu atveju atsakovas sutelkė dėmesį į praeities persekiojimo epizodus bei, kritiškai įvertinęs prieglobsčio prašytojo pasakojimą apie šiuos epizodus, tuo motyvavo atsisakymą suteikti jam prieglobstį. 2022 m. liepos 27 d. sprendimo 27 punkte LVAT atkreipė dėmesį į šią esminę metodologinę klaidą bei iš esmės apibrėžė rizikos vertinimo modelį, kurio reikia laikytis, vertinant persekiojimo baimės pagrįstumą. Be kita ko, šis modelis aiškiai apibrėžia santykį tarp „individualių aplinkybių“ ir kilmės valstybės informacijos. Remiantis aktualia kilmės valstybės informacija, prieglobsčio prašytojo kilmės valstybės institucijos sistemingai taiko tam tikro profilio asmenų atžvilgiu priemonės, kurios kvalifikuotinos, kaip persekiojimas. Kilmės valstybės informacija leidžia tiek nustatyti tokių priemonių taikymo faktą, tiek jo sistemiškumą, taip pat kvalifikuoti šias priemones, kaip persekiojimą dėl „konvencinių“ priežasčių (pvz., dėl politinių įsitikinimų), bei apibrėžti ratą

asmenų, kurių atžvilgiu tokios priemonės taikomos. Tokiu būdu, aktualios kilmės valstybės informacijos visuma patvirtina, kad atitinkamo profilio asmenys susiduria su realia persekiojimo grėsme. „Individualios aplinkybės“ šiuo atveju aktualios tiek, kiek jos leidžia priskirti (arba nepriskirti) konkretų prieglobsčio prašytoją prie tokio profilio asmenų. LVAT vertinimu, pareiškėjo individualios savybės (o ne praeityje patirtas persekiojimas) sąlygoja jo priskyrimą prie tokio profilio asmenų. Taigi, jeigu prieglobsčio prašytojas priskirtinas prie atitinkamo profilio asmenų („individualios aplinkybės“), o tokio profilio asmenys jo kilmės šalyje yra persekiojami (kilmės valstybės informacija), tuomet jo baimė susidurti su persekiojimu laikytina visiškai pagrįsta nepriklausomai nuo to, ar praeityje jis jau buvo patyręs persekiojimą. Iš esmės, prieglobsčio prašymų nagrinėjimui taikytinas įrodinėjimo standartas nereikalauja nei didesnio išvadų užtikrintumo, nei gilesnio rizikos individualizavimo.

LVAT išaiškinimas šioje byloje atspindi prieglobsčio teisės pamatinius principus bei, nepriklausomai nuo to, jog teismas faktiškai įvertina padėtį konkrečioje kilmės valstybėje (Tadžikistane), yra universalus, t. y. taikytinas daugybėje situacijų ir kontekstų. Tas pats rizikos vertinimo modelis būtų taikytinas, pvz., 2020 m. protestų dalyvių persekiojimo Baltarusijoje kontekste arba uigūrų persekiojimo Kinijoje kontekste.

Pastebėtina, kad nagrinėjamu atveju skundžiamas Migracijos departamento sprendimas buvo priimtas 2022 m. kovo 24 d., t. y. praėjus kelioms dienoms po Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo, kuriuo šioje byloje remiasi LVAT ir kuriame buvo įvertinta iš esmės analogiška situacija, priėmimo. Šis LVAT sprendimas yra vienas iš 87 sprendimų [2],

---

kuriais šių metų sausio-rugpjūčio mėn. LVAT tenkino užsieniečių apeliacinius skundus dėl atsisakymo suteikti prieglobstį bei gražino Migracijos departamentui nagrinėti iš naujo daugiau kaip pusantro šimto žmonių prašymus dėl prieglobsčio. Deja, pastarųjų metų Migracijos

departamento priimamų sprendimų turinio analizė rodo, jog į teismų išaiškinimus tam tikrais fundamentaliais klausimais paprastai nėra atsižvelgiama, o prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimas daugeliu atvejų išlieka formalus ir šabloniškas.

II. 2022 M. LIEPOS 28 D. LVAT SPRENDIMAS ADMINISTRACINĖJE BYLOJE NR. A-1091-822/2022

BYLOS ESMĖ: Pareiškėjas kreipėsi į LVAT su skundu dėl Alytaus apylinkės teismo Alytaus rūmų sprendimo, kuriuo jis buvo sulaikytas Valstybės sienos apsaugos tarnyboje. Pareiškėjas ginčijo sulaikymo, kaip griežčiausios priemonės, proporcingumą ir pagrįstumą, taip pat akcentavo, kad atsakingos institucijos atsisako registruoti jo prašymą suteikti prieglobstį ir nelaiko jo prieglobsčio prašytoju. Atsižvelgus į byloje keliamus klausimus bei taikytiną teisinį reglamentavimą, LVAT sustabdė bylos nagrinėjimą bei kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą šiais klausimais [3]:

1. Ar 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos 7 straipsnio 1 dalis, siejant ją su 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų 4 straipsnio 1 dalimi, turėtų būti aiškinama, kaip draudžianti tokias nacionalines teisės normas, kurios taikytinos nagrinėjamoje byloje, pagal kurias, esant įvestai karo padėčiai, nepaprastajai padėčiai ar dėl masinio užsieniečių antplūdžio paskelbtai ekstremaliajai situacijai, neteisėtai į valstybės narės teritoriją patekusiam ir joje neteisėtai esančiam užsieniečiui iš esmės nesudaroma galimybė pateikti tarptautinės apsaugos prašymo.

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, 8 straipsnio 2 ir 3 dalys aiškinamos, kaip

draudžiančios tokį nacionalinį teisinį reglamentavimą, pagal kurį, esant įvestai karo padėčiai, nepaprastajai padėčiai ar dėl masinio užsieniečių antplūdžio paskelbtai ekstremaliajai situacijai, prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikomas vien todėl, kad jis į Lietuvos Respublikos teritoriją atvyko neteisėtai kirsdamas Lietuvos Respublikos valstybės sieną.

Išnagrinėjęs LVAT prašymą, 2022 m. birželio 30 d. sprendimu byloje M. A. (bylos Nr. C-72/22 PPU) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas išaiškino, kad:

1. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos 6 straipsnis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, neteisėtai šalyje esantys trečiųjų šalių piliečiai faktiškai netenka galimybės naudotis tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra šios valstybės narės teritorijoje.

2. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, 8 straipsnio 2 ir 3 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas vien todėl, kad jis šios valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai.

Atsižvelgus į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pateiktą išaiškinimą, LVAT patenkino pareiškėjo apeliacinį skundą iš dalies bei panaikino skundžiamą Alytaus apylinkės teismo Alytaus rūmų sprendimą. Šioje byloje LVAT pasisakė dėl šių prieglobsčio teisėje svarbių aspektų:

- dėl prašymo suteikti prieglobstį pateikimo ir prieglobsčio prašytojo statuso įgijimo;
- dėl asmens judėjimo laisvę apribojančių priemonių prilyginimo de facto sulaikymui ir jų taikymo pagrįstumo.

Pasisakydamas dėl nacionalinių teisės normų, reglamentuojančių prašymo suteikti prieglobstį pateikimą [4], 2022 m. liepos 28 d. sprendimo 15 bei 20-22 punktuose LVAT konstatavo:

„15. Lingvistinė ir sisteminė minėtų normų analizė suponuoja, jog pagal tokį nacionalinį reguliavimą ekstremaliosios situacijos metu tarptautinės apsaugos prašymas, pateiktas nesilaikant Įstatymo 140/12 straipsnio 1 dalyje nurodytos tvarkos, nepriimamas nagrinėti ir grąžinamas jį pateikusiam asmeniui, o trečiųjų šalių piliečiai, neatitinkantys Įstatyme nurodytų atvykimo į Lietuvą sąlygų, iš esmės gali tinkamai prašyti prieglobsčio tik iš užsienio arba prie Lietuvos Respublikos sienos ir tokios galimybės apskritai netenka, jei į šalį atvyksta neteisėtai.

[...]

20. Šiuo aspektu reikšmingomis laikytinos faktinės nagrinėjamos bylos aplinkybės, kad Užsienietis teigė raštu pateikęs prieglobsčio prašymą nenustatytam VSAT pareigūnui, taip pat prieglobsčio prašęs pirmosios instancijos teisme bylos nagrinėjimo žodiniame posėdyje metu, pakartotinai analogišką prašymą pakartojęs ir apeliacinio bylos nagrinėjimo žodinio posėdžio metu, galiausiai, 2021 m. sausio 24 d. Užsienietis prieglobsčio prašymą pateikė raštu VSAT, kuris buvo persiųstas Migracijos departamentui, tačiau grąžintas nurodžius, kad prašymas pateiktas nesilaikant atitinkamo teisinio

reglamentavimo, be to nebuvo pateiktas nedelsiant. Taigi, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, Užsienietis, nors ir nesilaikydamas Įstatymo 140/12 straipsnio 1 dalyje nurodytos tvarkos, kompetentingoms institucijoms tarptautinės apsaugos prašymą pateikė.

21. *Pabrėžtina, kad 2022 m. birželio 30 d. Teisingumo Teismas sprendimo M. A. rezoliucinėje dalyje konstatavo, kad Direktyvos 2013/32/ES 6 straipsnis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, neteisėtai šalyje esantys trečiųjų šalių piliečiai faktiškai netenka galimybės naudotis tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra šios valstybės narės teritorijoje. Svarbu ir tai, kad trečiosios šalies pilietis įgyja tarptautinės apsaugos prašytojo, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2013/32/ES 2 straipsnio c punktą, statusą nuo to momento, kai tokios apsaugos „paprašo“ (žr. Sprendimo M. A. 80 p.). Šiame kontekste išplėstinė teisėjų kolegija primena, kad, **vadovaujantis Teisingumo Teismo praktika, nacionalinis teismas, neperžengdamas savo kompetencijos ribų, įpareigotas taikyti Europos Sąjungos teisės nuostatas, privalo užtikrinti visišką šių nuostatų veikimą, jei būtina, savo iniciatyva atsisakydamas taikyti bet kokią, net vėlesnę, joms prieštaraujančią nacionalinės teisės nuostatą, ir šis teismas neprivalo prašyti arba laukti, kol ši nuostata bus panaikinta teisėkūros arba kitokiomis konstitucinėmis priemonėmis** (žr., pvz., Teisingumo Teismo 1978 m. kovo 9 d. sprendimo byloje *Simmenthal*, 106/77, 21 ir 24 p.; 2003 m. kovo 20 d. sprendimo byloje *Kutz Bauer*, C-187/00, 73 p.; 2005 m. gegužės 3 d. sprendimo sujungtose bylose *Berlusconi ir kt.*, C-387/02, C-391/02 ir C-403/02, 72 p.; 2009 m. lapkričio 19 d. sprendimo byloje *Filipiak*, C-314/08, 81 p. ir kt.).*

22. Atsižvelgusi į anksčiau nurodytą Teisingumo Teismo praktiką, vadovaudamasi minėtame prejudiciniame sprendime byloje M. A. pateiktu aiškiu ir besąlygišku Europos Sąjungos teisės normų išaiškinimu bei remdamasi šiame teismo Sprendime pateiktu byloje nustatytų aplinkybių vertinimu, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, jog **šios bylos aplinkybėmis Užsienietis laikytinas prieglobsčio prašytojo statusą turinčiu asmeniu.**"

Nepaisant to, kad teismas sprendžia konkrečią atvejį bei konstatuoja, jog būtent šis užsienietis ir būtent šios bylos aplinkybėmis laikytinas prieglobsčio prašytoju, 2022 m. liepos 28 d. sprendimo 21 punkte LVAT primena apie bendrą ir neginčytiną Europos Sąjungos teisės viršenybės principą. Šis principas buvo įtvirtintas dar 1964 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo sprendime byloje Flaminio Costa prieš E.N.E.L. (bylos numeris 6/64). Remiantis Europos Sąjungos teisės viršenybės principu, valstybės narės negali priimti nacionalinių įstatymų, prieštaraujančių Europos Sąjungos teisei, nekeldamos abejonių dėl pačios Europos Sąjungos teisinio pagrindo. Joms tai padarius, Europos Sąjungos teisė turėtų būti viršesnė už nacionalinius įstatymus atitinkamos šalies nacionaliniuose teismuose. Šiuo klausimu papildomai pažymėtina, kad remiantis Lietuvos Respublikos Konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“, teisės normų kolizijos atveju Europos Sąjungos teisės normos turi viršenybę prieš Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus. Skirtingai negu Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, Konstitucinis aktas nereferuoja išskirtinai į nacionalinius teismus bei įtvirtina bendrą principą, taikytiną visiems teisės subjektams. Taigi, net ir įtvirtinus nacionalinėje teisėje Europos Sąjungos teisei prieštaraujančią nuostatą, jos taikymas pažeistų ne tik atitinkamas Europos Sąjungos teisės normas, bet ir, tikėtina, Lietuvos Respublikos Konstituciją. Nagrinėjamu

atveju Europos Sąjungos Teisingumo Teismas konstatavo, kad teisinis režimas, kaip antai nustatomas Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 14012 straipsniu, yra nesuderinamas su Europos Sąjungos teise. Atitinkamai, kaip pažymi LVAT, nacionaliniai teismai yra įpareigoti taikyti Europos Sąjungos teisės nuostatas bei savo iniciatyva atsisakyti taikyti bet kokią joms prieštaraujančią nacionalinės teisės nuostatą. Deja, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija nenustato analogiškos prievolės valstybės institucijoms, todėl šiam momentui su Europos Sąjungos teise nesuderinamos nacionalinės teisės normos nebetaikytinos tik teismuose, tuo tarpu Migracijos departamentas ir Valstybės sienos apsaugos tarnyba, nepaisydami minėtos Konstitucinio akto nuostatos, toliau vadovaujasi jomis savo praktikoje. Perfrazuojant britų politiką Tonį Beną [5], valstybės institucijų požiūris į jų įstatyminių pareigų prieglobsčio prašytojų atžvilgiu vykdymą yra labai pamokantis, nes jis parodo, kaip jos elgtųsi su mumis, jei manytų, kad liks nenubaustos.

Pasisakydamas dėl nacionalinių teisės normų, reglamentuojančių užsieniečių sulaikymą, 2022 m. liepos 28 d. sprendimo 23-24 bei 27 punktuose LVAT konstatavo:

„23. Vadovaujantis Įstatymo 140/17 straipsniu, kuriame reglamentuojami prieglobsčio prašytojo sulaikymo pagrindai, kai yra įvesta karo padėtis, nepaprastoji padėtis, taip pat paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas tik Įstatymo 113 straipsnio 4 dalyje nurodytais atvejais, taip pat kai jis į Lietuvos Respublikos teritoriją atvyko neteisėtai kirdamas Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Taigi pagal galiojančią reguliavimą pats faktas, jog tarptautinės apsaugos prašytojas Lietuvos Respublikos teritorijoje yra neteisėtai, gali

pateisinti jo sulaikymą.

24. Išplėstinė teisėjų kolegija pirmiausia pažymi, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. vasario 2 d. nutartimi, kuria buvo kreiptasi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, Užsieniečiui iki 2022 m. vasario 18 d. buvo paskirta alternatyvi sulaikymui priemonė – apgyvendinimas VSAT ar kitoje tam pritaikytoje vietoje nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje. **Nors tokia priemonė pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus formaliai ir yra laikoma alternatyvia sulaikymui, dėmesys atkreiptinas į tai, kad toks asmuo yra atskirtas nuo kitų gyventojų, netekęs judėjimo laisvės, todėl Direktyvos 2013/33/ES 2 straipsnio h punkto prasme laikytinas asmeniu, kuriam taikomas sulaikymas** (žr. Sprendimo M. A. 41-42 p.).

[...]

27. Direktyvos 2013/33/ES 8 straipsnio 3 dalyje išsamiai išvardyti įvairūs sulaikymą pateisinantys pagrindai ir kiekvienas iš šių pagrindų atitinka konkretų poreikį ir yra savarankiško pobūdžio. Atsižvelgiant į Chartijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į laisvę svarbą ir į šios teisės ribojimo tokia sulaikymo priemone sunkumą, naudojimosi ja apribojimai neturi viršyti to, kas griežtai būtina. Vien tai, kad tarptautinės apsaugos prašytojas valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai, nėra vienas iš pagrindų, kuriais remiantis pagal Direktyvos 2013/33/ES 8 straipsnio 3 dalį galima pateisinti tokio prašytojo sulaikymą. Kadangi trečiosios šalies piliečiui negali būti taikoma sulaikymo priemonė vien dėl šios buvimo valstybės narės teritorijoje neteisėtai (žr. Sprendimo M. A. 83-84 p.), o toks nacionalinis reguliavimas yra aiškiai draudžiamas ES teisės nuostatų (žr. Sprendimo M. A. rezoliucinės dalies antrą dalį), išplėstinė teisėjų kolegija, vadovaudamasi anksčiau nurodyta Teisingumo Teismo praktika, įpareigojančia taikyti Europos Sąjungos teisės nuostatas ir užtikrinti visišką jų veikimą, konstatuoja, kad **vien pats Užsieniečio**

neteisėto patekimo į Lietuvos Respublikos teritoriją faktas nesudaro prielaidos jį sulaikyti.“

Šioje sprendimo dalyje LVAT taipogi vadovaujasi Europos Sąjungos teisės viršenybės principu bei atsisako taikyti Europos Sąjungos teisei prieštaraujančią nacionalinės teisės nuostatą, šiuo atveju – Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 140/17 straipsnio 2 punktą. Kitas svarbus aspektas – „alternatyvios sulaikymui priemonės“ (apgyvendinimo nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje) prilyginimas „sulaikymui“. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus teisinėje apžvalgoje #2 buvo aptarta LVAT praktika šiuo klausimu. 2022 m. kovo 31 d. nutartyje administracinėje byloje A-1804-502/2022 LVAT *de facto* sulaikymui prilygino apgyvendinimą nustatant judėjimo laisvės ribojimus Kybartų užsieniečių registracijos centre, o 2022 m. gegužės 5 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2414-881/2022 analogiškai pasisakė dėl apgyvendinimo Pabradės užsieniečių registracijos centro konteinerinių namelių sektoriuje. 2022 m. gegužės 19 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2595-602/2022 *de facto* sulaikymui LVAT taip pat prilygino apgyvendinimas Pabėgėlių priėmimo centre, šiuo konkrečiu atveju net neaptarinėdamas faktinių „apgyvendinimo“ sąlygų, bet tiesiog vertindamas pačios alternatyvios sulaikymui priemonės, kuri savo turiniu faktiškai nesiskiria nuo sulaikymo, esmę.

Taigi, LVAT praktikoje šiuo klausimu jau kurį laiką buvo įžvelgiamas tam tikras kryptingumas, o būtent – „sulaikymas“, kaip tai suprantama tarptautinėje ir Europos Sąjungos teisėje, laikytinas „sulaikymu“ nepriklausomai nuo to, kaip atitinkama asmens laisvę suvaržanti priemonė vadinama nacionalinėje teisėje. Ši

praktika atspindi Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją. Spręsdamas dėl skirtumo tarp judėjimo laisvės apribojimo ir laisvės atėmimo, kaip tai suprantama pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 5 straipsnį, užsieniečių sulaikymo tranzito zonose ir apgyvendinimo centruose kontekste Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, kad asmenų laikymas tokio pobūdžio centruose prilygsta „laisvės atėmimui“ nepriklausomai nuo to, kaip tai vadinama nacionalinėje teisėje [6]. Sujungtose bylose C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU Europos Sąjungos Teisingumo Teismas konstatavo, kad trečiosios šalies piliečiui nustatyta pareiga nuolat likti griežtai apibrėžtoje uždaroje tranzito zonoje, kurioje šio piliečio judėjimas ribojamas ir kontroliuojamas, ir šis trečiosios šalies pilietis negali teisėtai savo valia iš jos išeiti bet kuria kryptimi, yra laisvės atėmimas, kuris laikytinas „sulaikymu“, kaip tai suprantama pagal 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo.

2022 m. liepos 28 d. sprendime LVAT nenukrypsta nuo minėtos praktikos bei iš esmės konstatuoja, kad laisvės suvaržymo priemonė, kuomet atitinkamas asmuo yra atskirtas nuo kitų gyventojų, netekęs judėjimo laisvės, yra „sulaikymas“ nepriklausomai nuo to, kaip tokia

priemonė formaliai vadinama Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Nors LVAT referuoja į „*alternatyvią sulaikymui priemonę*“, įtvirtintą Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 115 straipsnio 2 dalies 5 punkte ir 140/19 straipsnio 1 dalies 3 punkte, teismo pateiktas išaiškinimas visa apimtimi taikytinas ir analogiškam, tačiau ne teismo, o administraciniu sprendimu (arba iš viso nepriimant sprendimo) skiriamam „*apgyvendinimui nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje*“, įtvirtintam minėto įstatymo 140/8 straipsnio 3, 6 ir 7 dalyse, kadangi taikant šią priemonę asmuo yra lygiai taip pat atskiriamas nuo kitų gyventojų bei netenka judėjimo laisvės. Tokiu būdu, bent jau svarstant visų minėtų priemonių taikymo teisėtumo klausimą teismuose, labai tikėtina, kad jos būtų laikomos teisėtomis tik tiek, kiek jų taikymas būtų suderinamas su 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, 8 straipsnio nuostatomis. Deja, šiuo atveju taip pat tenka pripažinti, kad pastaruoju metu pastebimas Lietuvos valstybės institucijų nenoras paisyti Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimų sąlygoja absurdišką situaciją, kuomet vykdomosios valdžios institucijos vadovaujasi vienomis teisės normomis, o minėtų institucijų priimamų sprendimų teisėtumą tikrinantys teismai – kitomis teisės normomis.

IŠNAŠOS

[1] http://lrv-atstovas-eztt.lt/uploads/T.K.%20ir%20KITI_2022_sprendimas.pdf

[2] <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=&bnr=&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=19&trid=&br=&dr=18&nuo=2022.01.01%2000:00:00&iki=2022.09.27%2000:00:00&teis=&tk=&bb=&rakt=&txt=&kat=9489&term=&ikir=False>

[3] <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=255681&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1020873>

[4] Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 2 str. 18 ir 20 d., 140/12 str., Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo, patvirtinto 2016 m. vasario 24 d. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymu Nr. 1V-131 „Dėl Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 23 p.

[5] Originali citata: „*The way a government treats refugees is very instructive because it shows how they would treat the rest of us if they thought they could get away with it*“ – Tony Benn

[6] Abdolkhani and Karimnia v. Turkey, Application no. 30471/08, 22 September 2009, § 127

**Lietuvos
Raudonasis
Kryžius**

**Konstitucijos pr. 7A, PC Europa, III a.
Vilnius, LT-09307
+370 659 71 598
info@redcross.lt**